

Innholdsfortegnelse

Del 1

Oppvarming og ledning inn 17

Kapittel 0

Oppvarming 18

0.1	Ledning inn	18
0.2	Hva er økonomi?	19
0.3	Introduksjon til mikroøkonomisk tenkemåte	21
0.3.1	Mikro- og makroøkonomisk tilnærming	21
0.3.2	Individuell rasjonalitet og individuell tilpasning (likevekt)	22
0.4	Koordineringen av markedene og markedslikevekten	23
0.4.1	Regnskapsmessig likevekt og økonomisk likevekt	23
0.4.2	Statisk og dynamisk analyse	23
0.4.3	Partiell likevekt og generell likevekt	24
0.4.4	Optimalisering	25
0.5	Knapphetsloven, knappe ressurser, alternative formål og produksjon	29
0.5.1	Knapphet	29
0.5.2	Alternativkostnaden ved å studere – hva er det du ofrer?	32
0.6	Økonomi og økonomer	33
0.7	Aktørene i mikroøkonomien	35
0.8	Elementer i mikroøkonomien	35
0.9	Velgerstyring versus kjøperstyring	36
0.9.1	Kjøperstyring	36
0.9.2	Velgerstyring	37
0.10	Typer av varer og tjenester	38

0.11	To ekstreme markedsformer	38
0.12	Eksterne virkninger	40
0.13	Plussgoder og fygoder	41
0.14	Offentlige reguleringer	42
	<i>Nøkkelord</i>	43

Kapittel 1

	Ledning inn	44
1.1	Ledning inn igjen	44
1.2	Produksjonsmulighetskurven	45
1.3	Loven om avtagende utbytte	47
1.4	Markedsøkonomi versus planøkonomi	48
1.5	Den økonomiske sirkulasjon	49
1.6	Etterspørsel	50
	1.6.1 Etterspørselskurven	50
	1.6.2 Skift i etterspørselen	52
1.7	Tilbud	53
	1.7.1 Tilbudskurven	53
	1.7.2 Skift i tilbudskurven	53
1.8	Marshall-krysset og prisdannelsen i markedet	55
1.9	Adam Smiths lov om egeninteresse	59
	<i>Nøkkelord</i>	61

Del 2

	Bak etterspørselskurven: Konsumentteori	63
--	--	----

Kapittel 2

	Forbrukerens økonomiske tilpasning	64
2.1	Ledning inn	64
2.2	Konsumentenes preferanser	66
	2.2.1 Determinerthetsaksiomet	66
	2.2.2 Ikkemetningsaksiomet	67
	2.2.3 Transitivitetsaksiomet	68

2.3	Indifferenskurver	69
2.3.1	Konstruksjon av indifferenskurven	69
2.3.2	Konveksetet	72
2.4	Den marginale substitusjonsbrøk	72
2.5	Budsjettbetingelsen	75
2.6	Skift i budsjettlinjen	77
2.6.1	Inntektsendring	78
2.6.2	Prisendring	78
2.7	Valg av godekombinasjon i en to-godeverden	79
2.8	Grafisk drøftelse av den økonomiske tilpasningen	80
2.9	Grensenytte	82
	<i>Nøkkelord</i>	90

Kapittel 3

Forbrukernes etterspørsel

3.1	Ledning inn	91
3.2	Endring i inntekt	92
3.2.1	Engel-kurven	92
3.2.2	Engel-elasticitet	93
3.3	Prisendring	99
3.3.1	Cournot-kurven	99
3.3.2	Cournot-elasticiteten	101
3.4	Hva bestemmer Cournot-elasticiteten?	108
3.4.1	Gode og tilgjengelige substitutter	109
3.4.2	Ubetydelig og uelastisk	109
3.4.3	Når tiden går	109
3.5	Substitusjons- og inntektseffekten	110
3.5.1	Grafisk drøftelse av substitusjons- og inntektseffekten	111
3.5.2	Giffen-paradokset	115
	<i>Nøkkelord</i>	116

Kapittel 4

Etterspørselskurver

4.1	Ledning inn	117
4.2	Forbrukerens etterspørselskurve	118
4.3	Markedets etterspørselskurve	119
4.4	Skift i etterspørselskurven	121
4.5	Etterspørselskurvens helning – Cournot-elasticiteten	124

4.6	Elastisiteten langs en rett linje (langs en lineær etterspørselskurve)	124
4.6.1	Beregning av elastisiteten	124
4.6.2	Illustrasjon av elastisk og uelastisk lineær etterspørselskurve	127
4.7	Elastisiteter over tid	130
4.8	Cournot-elastisiteten	130
4.9	Engel-elastisiteten	133
4.10	Konsumentoverskudd	134
4.10.1	Konsumentoverskuddet for en forbruker	134
4.10.2	Konsumentoverskuddet i markedet	136
4.10.3	Hvordan redusert pris øker konsumentoverskuddet	137
4.10.4	Hva måler konsumentoverskuddet?	138
4.11	Dilting og andre merkverdigheter	139
4.11.1	Ledning inn	139
4.11.2	Bandwagon-effekten	140
4.11.3	Snobbeffekten	142
4.11.4	Veblen-effekten	143
	<i>Nøkkelord</i>	146

Del 3

Bak tilbudskurven: Produsenteori

Kapittel 5

Produksjon

5.1	Ledning inn	148
5.1.1	Hva er jeg ute etter?	148
5.1.2	Produsentens samfunnsøkonomiske rolle	149
5.1.3	Hva er produksjon?	150
5.1.4	En økologisk produksjonsprosess	152
5.1.5	Den rasjonelle produsent og hennes mål	154
5.1.6	Isokvanter	155
5.2	På kort sikt versus i det lange løp	159
5.3	Kostnadslinjen	160
5.4	Skift i kostnadslinjen	162
5.4.1	Kostnadsendring	162
5.4.2	Prisendring	163

5.5	Produsentens økonomiske tilpasning	164
5.5.1	Minimering av kostnadene gitt produktmengde	164
5.6	Grenseproduktivitet	165
5.7	Økonomisk substitusjon – ekspansjonsveien	169
5.8	Profittmaksimering	171
5.8.1	En marginalbetraktning som gir en generell regel	171
5.8.2	En marginalbetraktning som gir tre fyndkonklusjoner!	172
	<i>Nøkkelord</i>	179

Kapittel 6

	Kostnadsanalyse	180
6.1	Ledning inn	180
6.2	Hva er kostnader?	181
6.3	Kostnadene som funksjon av produktmengden	188
6.3.1	Grafisk utledning	188
6.4	Gjennomsnittskostnaden og grensekostnaden	191
6.5	Sammenhengen mellom de kortsiktige kostnadene og kostnadene i det lange løp	194
6.6	Skalautbytte og skalafordeler	198
6.6.1	Skalautbytte	198
6.6.2	Skalafordeler	200
	<i>Nøkkelord</i>	204

Kapittel 7

	Profittmaksimering og frikonkurransen	205
7.1	Frikonkurransen	205
7.2	Profittmaksimering	207
7.2.1	Etterspørsel, priser og grenseinntekt i frikonkurransen	207
7.2.2	Valg av produktmengde i det korte løp	207
7.2.3	Profitten og tilbudet i det korte løp	210
7.2.4	Profitten og tilbudet i det lange løp	214
7.2.5	Bedriftens reaksjon på endringer i faktorprisene	215
7.3	Markedets tilbudskurve	216
7.3.1	Korttidstilbudskurven	217
7.3.2	Langtidstilbudskurven	217
7.3.3	To grunner til at den langsiktige tilbudskurven stiger	220
7.3.4	Hvorfor blir foretak i markedet når profitten er null?	220

7.4	Produsentoverskudd	221
7.4.1	Produsentoverskudd for den enkelte produsent	221
7.4.2	Markedets produsentoverskudd	222
7.4.3	Hvordan en prisøkning øker produsentoverskuddet	223
7.4.4	Hva måler produsentoverskuddet?	223
	<i>Nøkkelord</i>	224

Del 4

Markedsanalyse	225
-----------------------------	-----

Kapittel 8

Frikonkurransen og velferd	226
---	-----

8.1	Ledning inn	226
8.2	Markedseffektivitet	227
8.2.1	Effektivt marked	227
8.2.2	Effektivitet i produksjonen	229
8.2.3	Effektivitet i konsumet	230
8.2.4	Fordeling	231
8.3	Evaluerings av markedsliveveksten	231
8.4	Markedseffektivitet og markedssvikt	237
8.4.1	Markedssvikt	237
8.4.2	Former for markedssvikt	238
8.4.2	Markedsmakt	238
8.4.2	Eksterne virkninger	238
8.4.2	Ufullkommen informasjon	238
8.4.2	Kollektive goder	239
8.5	Ledning ut	240
	<i>Nøkkelord</i>	240

Kapittel 9

Analyse av frikonkurranse	241
9.1 Ledning inn	241
9.2 Omkostningene ved en avgift	242
9.2.1 Hvordan en avgift pålagt kjøperne, påvirker markedsresultatet	242
9.2.2 Hvordan en avgift pålagt selgerne, påvirker markedet	244
9.3 Hva som bestemmer avgiftens fordeling på selger og kjøper	246
9.3.1 Elastisiteter og avgiftsfordeling	246
9.3.2 Daltons sats	248
9.4 Hvordan en avgift påvirker velferden	251
9.4.1 Dødvectstap	251
9.4.2 Dødvectstap og gevinst fra handel	254
9.5 Hva bestemmer dødvectstapet?	255
9.5.1 Dødvectstap og elastisiteter	255
9.5.2 Dødvectstap og inntekt av avgift når avgiften varierer	256
9.6 Konklusjon	258
<i>Nøkkelord</i>	258

Kapittel 10

Analyse av monopol	259
10.1 Ledning inn	259
10.2 Årsaker til monopol	261
10.2.1 Kontroll over råvarer	261
10.2.2 Patenter	262
10.2.3 Konesjon	262
10.2.4 Stordriftsfordeler	263
10.2.5 Andre forhold	263
10.3 En monopolists inntekt	264
10.4 Monopolistens tilpasning	266
10.4.1 Profittmaksimerende kvantum for en monopolist	266
10.4.2 Monopolprisen	268
10.5 Velferdskostnadene ved monopol	274
10.6 Hva kan myndighetene gjøre vis-à-vis et monopol?	276
10.6.1 Kontroll	276
10.6.2 Regulering og naturlig monopol	277
10.6.3 Offentlig eie	282
10.6.4 Oppblåste kostnader	283
<i>Nøkkelord</i>	284

Kapittel 11

Prising med markedsrett	285
11.1 Ledning inn	285
11.2 Hvordan kapre konsumentoverskuddet?	287
11.3 Prisdiskriminering	288
11.3.1 Fullstendig prisdiskriminering	288
11.3.2 Moralen i dette	289
11.3.3 Vanlig prisdiskriminering	290
11.4 Todelt tariff	294
11.5 Bunting	296
11.6 Ledning ut	298
<i>Nøkkelord</i>	300

Kapittel 12

Analyse av andre former for ufullkommen konkurranse	301
12.1 Ledning inn	301
12.2 Monopolistisk konkurranse	304
12.2.1 Hva er monopolistisk konkurranse?	304
12.2.2 Tilpasningen på kort sikt og i det lange løp	305
12.3 Monopolistisk konkurranse versus frikonkurranse	309
12.4 Monopolistisk konkurranse og velferd	311
12.4.1 Reklame	313
12.5 Oligopol	314
12.5.1 Ledning inn	314
12.5.2 Sweezy-modellen: Den knekkede etterspørselskurve	315
12.5.3 Stackelberg-modellen: prisledermodellen	317
12.5.4 Cournot-modellen: strategisk reaksjon	319
12.6 Kartell	321
12.7 Konklusjon	323
<i>Nøkkelord</i>	326

Del 5

Velferdsøkonomi 327

Kapittel 13

Eksterne virkninger 328

13.1	Ledning inn	328
13.2	Negative eksterne virkninger	329
13.2.1	Avgift	330
13.3	Positive eksterne virkninger	334
13.3.1	Subsidie	336
13.3.2	Hvem får subsidiene: Konsumentene eller produsentene?	339
13.4	Private løsninger på problemet med eksterne virkninger	340
13.5	Coase teorem	341
13.6	En sammenligning mellom monopol og frikonkurranse når vi har negative eksterne virkninger	343
13.7	Hvordan korrigerer for eksterne virkninger	344
13.7.1	Rensekostnader	344
13.7.2	Faste utslippskvoter	346
13.7.3	Utslippsavgifter	347
13.7.4	Avgifter versus kvoter	347
13.7.5	Omsettelige kvoter	348
	<i>Nøkkelord</i>	350

Kapittel 14

Kollektive goder 351

14.1	Ledning inn	351
14.2	Godetyper	352
14.3	Optimalt kvantum av et kollektivgode	358
14.3.1	Kriteriet for optimalt kvantum	358
14.3.2	Individualgode	359
14.3.3	Kollektivgoder	360
14.4	Problemet med gratispassasjerer	362
14.5	Hvordan betaler vi for kollektive goder, og hvor mye skal vi produsere?	363
14.5.1	Individuell betaling etter marginal betalingsvillighet	364
14.5.2	Forespørsel uten betalingsforpliktelse	366
14.5.3	Folkevalgt vurdering	367

14.6	Nyttekostnadsanalyse – er det svaret?	368
	<i>Nøkkelord</i>	369

Kapittel 15

Priskontroll	370
---------------------------	-----

15.1	Ledning inn	370
15.2	Hvordan pristak påvirker markedsløsningen	371
15.3	Velferdsvirkningen av pristak	373
15.4	Et eksempel på pristak: Husleieregulering	375
15.5	Hvordan prisgulv påvirker markedsløsningen	378
15.6	Velferdsvirkningen av prisgulv	378
15.7	Et eksempel på prisgulv: Smørprisen i EU	381
15.8	Ledning ut	382
	<i>Nøkkelord</i>	383

Epilog	384
---------------------	-----

Definisjoner	385
---------------------------	-----

Stikkord	403
-----------------------	-----